

WIADOMOŚCI Z KRAJU I ZE ŚWIATA

OCHRONA ROŚLIN

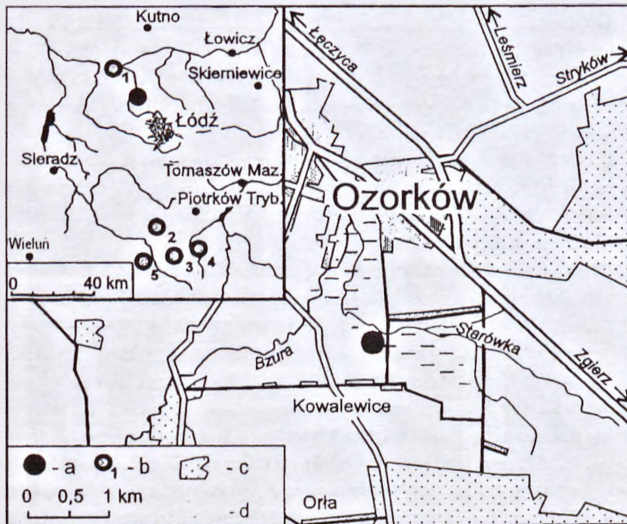
Nowe stanowisko lipiennika Loesela w środkowej Polsce

Lipiennik Loesela *Liparis loeselii* (L.) Rich. należy do najrzadszych gatunków flory środkowej Polski (Zając, Zając 2001). Zaliczany jest do wymierających gatunków roślin w skali regionu (Jakubowska-Gabara, Kucharski 1999) oraz kategorii „narażone” w skali całego kraju (Zarzycki, Szelağ 1992). W środkowej Polsce znanych było dotąd 5 stanowisk tego rzadkiego gatunku, skupionych – z wyjątkiem jednego – w południowo-wschodniej części regionu (ryc. 1).

W Polsce środkowej lipiennik Loesela występuje zwykle w niskotorfowiskowych fitocenozach zaliczonych przez Kucharskiego (1998) do zubożalej postaci zespołu *Liparo-Schoenetum ferruginei* Głazek 1992 ze związku *Caricion davallianae*. W przeglądowym opracowaniu zbiorowisk roślinnych Polski (Matyszkiwicz 2001) przedstawiono tradycyjne ujęcie syntaksonomicznego różnicowania klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* i zespół ten nie został uwzględniony. Nie zamyka to dalszej dyskusji nad jego syntaksonomicznym statusem, ponieważ zbiorowiska młak niskotorfowycowych z rzędu *Caricetalia davallianae* są w Polsce niedostatecznie poznane i nadal wymagają krytycznej rewizji (Matyszkiwicz l.c).

Nowe stanowisko lipiennika odkryto w czasie realizacji projektu badawczego, którego celem była inwentaryzacja i naukowa dokumentacja „reliktywów przyrody naturalnej” okolic Łodzi (Kurowski, Andrzejewski 1999).

Lipiennik Loesela występuje w administracyjnych granicach Ozorkowa (około 2,5 km na południe od centrum miasta), w powiecie Zgierz w województwie łódzkim (ryc. 1). Stanowisko znajduje się w kwadracie DD 55 ATPOL-u (Zając 1978). Na torfowisku niskim w dolinie rzeki Starówki, na powierzchni około 150 m² stwierdzono obecność kilkunastu osobników tego storczyka. Rosną tu także inne godne uwagi – rzadkie i zagrożone wyginięciem w środkowej Polsce, gatunki roślin: czermień błotna *Calla palustris* L.,

Ryc. 1. Położenie nowego stanowiska lipiennika Loesela *Liparis loeselii* (L.) Rich. na tle znanych dotąd stanowisk tego gatunku w środkowej Polsce. a – nowe stanowisko lipienika Loesela, b – znane dotąd stanowiska lipienika Loesela w środkowej Polsce: 1. Wichrówek, gm. Łęczyca, DD 43 (Ola-czek 1974), stanowisko nie istniejące (Kucharski inf. ustna), 2. Bogdanów, gm. Wola Krzysztoporska, DE 26 (Kucharski 1998), 3. Kolonia Plucice, gm. Gorzkowice, DE 37 (Kucharski 1986, 1998), 4. Bęczkowie, gm. Łęki Szlacheckie, DE 38 (Kucharski 1996, 1998), 5. Chorzenice, gm. Kleszczów, DE 44 (Jakubowska-Gabara 1989), c – obszary leśne, d – obszary bagienne. – Geographical position of the new locality of the fen orchid *Liparis loeselii* (L.) Rich. against the background of hitherto known localities of this species in central Poland. a – the new locality of fen orchid, b – hitherto known localities of fen orchid in central Poland, c – forest areas, d – marshland

kukułka (storczyk) krwista *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó, ponikło skąpokwiatowe *Eleocharis quinqueflora* (Hartmann) O. Schwarz, kruszczyk błotny *Epipactis palustris* (L.) Crantz, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris* L., gnidosz błotny *Pedicularis palustris* L., jaskier wielki *Ranunculus lingua* L., oczeret *Tabernemontana Schoenoplectus tabernaemontani* (C. C. Gmel.) Palla.

W Ozorkowie *Liparis loeselii* (L.) Rich występuje na torfiasto-mine-ralnej młacie zaliczonej do związku *Caricion davallianae*. Jej charakter

ilustruje zdjęcie fitosocjologiczne, w którym syntaksonomiczną przynależność gatunków określono za Matuszkiewiczem (2001):

Miejscowość: Ozorków; dn. 11.07.2001; pokrycie warstwy c – 90%; pokrycie warstwy d – 40%; powierzchnia zdjęcia 15 m²; liczba gatunków w zdjęciu – 41.

Ch.O. *Caricetalia davallianae*: *Carex lepidocarpa* 2, *Epipactis palustris* 1, *Eleocharis quinqueflora* +, *Eriophorum latifolium* +, *Liparis loeselii* +;

Ch.Cl. *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*: *Menyanthes trifoliata* 2, *Carex diandra* +, *Comarum palustre* +, *Juncus articulatus* +, *Viola palustris* +;

Ch.Cl. *Molinio-Arrhenatheretea*: *Equisetum palustre* 2, *Cirsium palustre* 1, *Succisa pratensis* 1, *Filipendula ulmaria* +, *Galium uliginosum* +, *Holcus lanatus* +, *Molinia caerulea* +, *Myosotis palustris* +;

Ch.Cl. *Phragmitetea*: *Peucedanum palustre* 1, *Carex paniculata* +, *Carex rostrata* +, *Equisetum fluviatile* +, *Galium palustre* +, *Scutellaria galericulata* +;

Gatunki pozostałe: *Alnus glutinosa* 3, *Carex panicea* 3, *Limprichtia revolvens* (d) 3, *Carex oederi* 1, *Linum catharticum* 1, *Mentha aquatica* 1, *Calligonum giganteum* (d) 1, *Dactylorhiza incarnata* +, *Eupatorium cannabinum* +, *Frangula alnus* +, *Salix cinerea* +, *Salix pentandra* +, *Salix purpurea* +, *Salix rosmarinifolia* +, *Valeriana dioica* +, *Bryum pseudotriginatum* (d) +, *Plagiomnium elatum* (d) +.

Zagrożenie dla istnienia fitocenozy i stanowiska lipiennika stanowią postępująca sukcesja (z powodu trudnej dostępności łąka od pewnego czasu nie jest koszona) oraz powodujące zmiany stosunków wodnych melioracje pobliskich terenów i doraźna eksploatacja torfu.

Liczące około 50 ha łąki i mokradła w dolinie rzeki Starówki są ważnym obiektem dla zachowania różnorodności gatunkowej flory na glebach hydrogenicznych. Najcenniejszy fragment torfowisk, o powierzchni około 5 ha, ze stanowiskiem lipiennika Loesela powinien być chroniony w formie użytku ekologicznego.

Autorzy serdecznie dziękują Pani mgr Annie Łuczak za oznaczenie mszaków.

Hieronim Andrzejewski, Józef K. Kurowski,
Piotr Witosławski

PIŚMIENNICTWO

Jakubowska-Gabara J. 1989. Nowe stanowiska interesujących gatunków roślin naczyniowych w Belchatowskim Okręgu Przemysłowym oraz ich zagrożenie pod wpływem oddziaływania inwestycji górniczo-energetycznej. *Fragn. Flor. et Geobot.* 34 (1-2): 53-73.

Jakubowska-Gabara J., Kucharski L. 1999. Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej. *Fragm. Flor. et Geobot. Ser. Polonica* 6: 55: 55–74.

Kurowski J. K., Andrzejewski H. 1999. Relikty przyrody naturalnej okolic Łodzi. *Maszynopis, Kat. Geobot. i Ekol. Rośl. UŁ.*

Kucharski L. 1986. Stanowisko kosatki kielichowej *Tofieldia calyculata* i lipiennika *Loesela Liparis loeselii* w województwie piotrkowskim. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 42 (3): 60–61.

Kucharski L. 1996. Nowe stanowiska turzycy *Davalla Carex davaliana* w Polsce Środkowej. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 52 (4): 92–94.

Kucharski L. 1998. Interesujące zespoły roślinne występujące na torfowiskach Polski Środkowej. *Acta Univ. Lodz., Folia bot.* 12: 95–108.

Matuszkiewicz W. 2001. Przewodnik do oznaczenia zbiorowisk roślinnych Polski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Olaczek R. 1974. Materiały do flory Polski środkowej. *Zesz. Nauk. Uniw. Łódz. Ser. 2*, 54: 27–39.

Zajac A. 1978. Atlas of distribution of vascular plants in Poland (ATPOL). *Taxon* 27, 5–6: 481–484.

Zajac A., Zajac M. 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. *Prac. Chorol. Komp. Inst. Bot. UJ, Kraków.*

Zarzycki K., Szelaż Z. 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). *Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, IOP, PAN, Kraków.*

Osobliwy pomnik przyrody „Cisowy Krąg”

W trakcie prac nad cisem pospolitym *Taxus baccata* w Nadleśnictwie Rokita na Pomorzu Szczecińskim (Król 1998), nadleśniczy mgr inż. Tomasz Szeszycki wskazał mi interesujące stanowisko starych cisów w osadzie Wiejkówko – gmina Wolin. Rośnie tam 14 cisów tworzących swoisty krąg o wymiarach 17×15 m. Drzewa zgrupowane są na skraju łąki, pomiędzy lasem jesionowo-olszowym, a ruinami pałacu po grafie von Flemingu. Do 1990 roku teren ten był pod zarządem KPGR Wolin, a obecnie jego właścicielem jest Michał Kaszuba, prowadzący tu gospodarstwo rolno-hodowlane. Cisy w opisanej kompozycji, z uwagi na rozmiary i wiek, stanowią osobliwy obiekt godny uwagi. Grupa starych cisów częściowo sztucznego, jak sędzę, pochodzenia, jest w swojej postaci wielką rzadkością i jedynym w Polsce tak zachowanym obiektem. W tabeli przedstawiono opis i wymiary wszystkich osobników tworzących ten osobliwy obiekt (tab. 1).